

Jízdní řád pro kvalitní veřejné finance v ČR

Nezávislý think-tank České priority usiluje o integraci vědeckých poznatků a kvalitních analýz do procesu tvorby a implementace veřejných politik, tedy o **evidence-based policy making**. V klíčové oblasti veřejných financí jsme přispěli k veřejné debatě analýzami [Moderní řízení veřejných financí ČR](#) a [Možnosti zvýšení příjmů státního rozpočtu](#).

V zavádění moderních nástrojů řízení veřejných financí patří ČR v rámci OECD k nejméně aktivním členům. Například revize výdajů jsou zavedené v 27 ze 33 zemí analyzovaných [OECD](#), ale v ČR nikoliv. Situace se dlouhodobě nezlepšuje, o čemž vypovídají výsledky pravidelné [Open Budget Survey](#).

Na základě našeho výzkumu a společné práce se zástupci odborné i akademické obce formulujeme pro ČR **4x3 doporučení**, která mají potenciál systematicky zvýšit kvalitu nakládání s veřejnými prostředky.

I. Transparentnost

Transparentnost rozpočtového procesu znamená zveřejňování kvalitních, včasných a úplných podkladů ve všech fázích rozpočtového cyklu. Je nezbytnou podmínkou pro zapojení občanské společnosti, včetně marginalizovaných komunit, do veřejné diskuze o prioritách státu. Zároveň umožňuje efektivní kontrolu politiků a jejich “skládání účtů”.

Podle pravidelné [Open Budget Survey](#) (OBS) je ČR v rozpočtové transparentnosti pod průměrem OECD. V nejnovějším vydání je také zdůrazňována nízká úroveň participace občanů. Naše doporučení vznikla na základě [spolupráce](#) se zpracovateli české části výzkumu OBS vedenými Lucií Sedmihradskou z VŠE v Praze

Doporučení Českých priorit:

- Rozšířit důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona o státním rozpočtu o dnes existující, ale zde nepublikované informace. Zejména jde o tzv. kapitolní sešity jednotlivých ministerstev.
- Informovat o nápravných opatřeních vlády v návaznosti na zjištění NKÚ.
- Rozvíjet popularizační publikaci [Státní rozpočet v kostce](#), rozšířit ji např. o projekci budoucích závazků na 10 let (důchodů apod.) nebo zpracovat podobnou publikaci pro Státní závěrečný účet.

II. Cílově orientované (výkonové) rozpočtování

Cílově orientované rozpočtování (COR) je *ex-ante* nástrojem řízení veřejných financí (oproti *ex-post* hodnocení, kterými jsou revize výdajů – viz níže). COR spočívá v rozdělení rozpočtu do tematicky ucelených oblastí a ve stanovení cílů a měřitelných ukazatelů, podle kterých budou oblasti vyhodnocovány. To vede k lepšímu přehledu o financích resortu a zkvalitňuje veřejnou diskuzi. Již sama existence ukazatelů úspěchu pak má vliv na motivaci úřadů a orientuje jejich aktivitu směrem k dosažení cílů.

Doporučení Českých priorit:

- Institucionální ukotvení cílově orientovaného rozpočtování v současném procesu: Analytická jednotka na ministerstvu financí a posílení kapacit na ostatních ministerstvech.
- Vytvoření *paralelní* struktury státního rozpočtu v cílově orientované struktuře pro roky 2024 a 2025.
 - Vytvoření tematicky ucelených rozpočtových celků v rámci ministerstev.
 - Nastavení cílů a indikátorů úspěchu.
 - Cíle a indikátory budou doplněny operativními opatřeními, skrze které má být cílů dosaženo.
- Pro rok 2026 pracovat na *nahrazení* stávající rozpočtové struktury cílově orientovaným rozpočtem.
 - Současné detailní třídění výdajů (rozpočtové položky a paragrafy) již nebude součástí rozpočtové dokumentace a bude vznikat až při samotném čerpání a zaúčtování výdajů.
 - Inspirace v zahraničí: Není třeba objevovat objevené, ve spoustě zemí již COR velmi dobře funguje.
 - České priority detailně [zpracovaly](#) případové studie Rakouska a Nizozemí.

III. Revize výdajů

Revize výdajů jsou analytický nástroj pro hodnocení výdajů v určité oblasti či programu. Nejde přitom jen o kontrolu hospodaření, ale o komplexní zhodnocení odpovídající principu 3E, tedy hlediskům hospodárnosti, účelnosti a efektivity. Výsledkem jsou doporučení k úsporným opatřením a/nebo k redistribuci prostředků ve prospěch vhodnějších výdajových politik.

Doporučení Českých priorit:

- Vytvoření analytické jednotky na ministerstvu financí k provádění revize výdajů.
 - Klíčové je zajištění silného zázemí a mandátu pro novou jednotku, stejně jako kooperace ostatních ministerstev.
- Postupná realizace pilotních revizí výdajů.
 - Pro tento účel think-tank České priority vytvořil:
 - [Seznam](#) 13 vhodných oblastí pro revize výdajů (7 resortních + 6 průřezových).
 - [Sadu](#) příkladů dobré praxe ze zahraničí.
 - [Analýzu](#) filmových pobídek v ČR.
- Plná integrace revize výdajů do rozpočtového procesu.
 - Velmi dobrým zahraničním příkladem je [Slovensko](#) a jejich *Útvar hodnoty za peníze*.

IV. Příjmová strana

Vzhledem k potřebě stabilizovat veřejné finance se opět na stůl dostávají otázky zvýšení daní. V analýze [Možnosti zvýšení příjmů státního rozpočtu](#) jsme navrhli výběr šesti efektivních opatření s ročním příjmovým potenciálem 140 miliard Kč a sadu dalších mnoha opatření k dalšímu zvážení. Tato doporučení vznikla na základě inspirace ze zahraničí a zpětné vazby od odborníků. Z nich pro účely tohoto dokumentu vybíráme tři – první dvě okamžitě implementovatelná a třetí dlouhodobé.

Doporučení Českých priorit:

- Boj se švarcsystémem – snížení fixních výdajů živnostníků ve službách ze 60 % na 20 %; zrušení paušální daně.
- Zrušení kontraproduktivní daňové slevy na manželku.
- Komplexní reforma daně z nemovitých věcí tak, aby tvořila mnohem významnější součást daňového mixu ČR.